

С.О. Іванов*

ДО ПИТАННЯ ПОДІЛУ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ НА ЮРИДИЧНІ ОСОБИ ПРИВАТНОГО ТА ПУБЛІЧНОГО ПРАВА

Економічні зрушення, що відбуваються в Україні не можуть пройти осторонь галузі цивільного права, значну частину предмета регулювання якої становлять майнові відносини. Легітимним орієнтиром зазначених процесів став нещодавно прийнятий Цивільний кодекс України (далі — ЦК України), який справедливо ототожнюють із “економічною Конституцією” суспільства, і який увібрав у себе все те найкраще, чого досягла сучасна цивілістична наука.

Метою даної статті є розгляд деяких практичних аспектів реалізації положень ЦК України, відносно однієї з найважливіших категорій цивільного права — юридичної особи. Окремо також зупинимося на існуючій специфіці участі публічно-правових утворень та створюваних ними організацій у цивільних відносинах.

Згідно дійсної доктрини цивільного права, юридичні особи, залежно від порядку їх утворення або інших підстав, зазначених у законах та інших правових актах, поділяються на юридичних осіб приватного та юридичних осіб публічного права. Юридична особа приватного права створюється за волевиявленням фізичних та юридичних осіб на підставі установчих документів. Юридична особа публічного права створюється розпорядчим актом Президента України, органу державної влади, органу влади Автономної Республіки Крим або органу місцевого самоврядування (п. 2 ст. 81 та ст. 87 ЦК України).

Нині в науці активно піднімається питання стосовно актуальності застосованого в ЦК України критерію розподілу учасників цивільного обороту на юридичних осіб приватного та публічного права. В розрізі піднятого питання та з метою його детального розв’язання потрібно, на нашу думку, передовсім чітко усвідомити за якими ознаками одні галузі права відносяться до приватних, інші до публічних.

Тут можна виділити два основні напрями. Перший, виходить із характеру змісту врегульованих відносин, роблячи, таким чином, акцент на “*матеріальний критерій*”¹. Його представники вбачають розв’язання питання про публічний або приватний характер права в залежності від того, чиї інтереси (блага) мають на увазі ті чи інші норми (інтереси держави в цілому чи конкретної фізичної особи)². Згідно з їхньою логікою, до сфери публічного належать норми права, що виражають виключно публічні інтереси: визнані державою та забезпечені правом інтереси соціальної спільноти, задоволення яких служить умовою та гарантією існування й розвитку даної спільноти³. Іншими словами, публічні інтереси — це ті, які стосуються більшості населення держави, інтереси всього суспільства. Останні в ідеалі повинні співпадати із державними (під час існування демократичного ладу). До приватного права, у свою чергу, відносять норми, що здійснюють представництво волі окремого суб’єкта або певної групи осіб.

У той же час потрібно зважити на те, що публічні та приватні інтереси не завжди мають чітке розмежування. Більше того, вони змінюються, що зумовлено динамізмом суспільного життя та детермінуються залежно від конкретних історичних, соціальних, політичних та інших умов. Одні й ті ж самі соціальні явища за певних обставин можуть набувати як публічного, так і приватного характеру. Саме тому складним є процес з’ясування різниці між діалектично єдиними приватними

© Іванов С.О., 2005

* викладач кафедри цивільного права та цивільного процесу Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького

¹ Азімов Ч. Про приватне і публічне право // Право України. — 1995. — № 1. — С. 32.² Подопригора А.А. Основы римского гражданского права. 2-е изд., — К.: Вентури, 1995. — С. 6.³ Тихомиров Ю.А. Публичное право: Учебник. — М., 1995. — С. 54-55.

та публічними інтересами. З цього приводу, існує група прихильників другого напрямку розподілу права на приватне та публічне, які вбачають цей критерій не в суті інтересів, що регламентуються, а саме у способі встановлення взаємних правовідносин, а також на закріплене в нормах права становище суб'єктів один стосовно другого. Іншими словами, мається на увазі можливість застосування диспозитивного або імперативного методів регулювання при встановленні та розвитку суспільних відносин. В цьому разі мова ведеться про так звані “формальні критерії”⁴. Приватно-правовий (диспозитивний) метод передбачає юридичну рівність суб'єктів права, їх ініціативність під час формування та реалізації цивільних правовідносин, вжиття заходів майнової відповідальності у разі порушення цивільних прав, а також позовний порядок захисту. Для імперативного методу, навпаки, характерним є пріоритетне становище у правовідносинах одних суб'єктів відносно інших, судовий порядок захисту, де ініціатором процесу є держава та створені нею владні органи.

У свою чергу, ми не бачимо нагальної потреби у протиставлянні “матеріальних” критеріїв “формальним”, і навпаки. Так, в тих галузях права, де спостерігається, головним чином, забезпечення реалізації державного інтересу або представництво прав мешканців певної місцевості (територіальних громад), для реалізації зазначених завдань створюються відповідні особи, які володіють можливістю використовувати необхідні імперативні методи регулювання відносин у цих галузях. Це становище викликане тим, що на даному етапі розвитку суспільне життя вимагає існування певного злагодженого порядку в усіх сферах. Навпаки, в приватних галузях права, спостерігається свобода підприємництва, рівність всіх суб'єктів, обмеження монополізму, що втілюється у можливості регулювання суспільних відносин на диспозитивних засадах іншими (неюридичними) нормами, наприклад, під час участі у так званих “цивільних відносинах” — ст. 1 ЦК України. Метою створення суб'єктів публічного права є, передовсім, реалізація інтересів загалом всього суспільства або окремої територіальної одиниці, а тому, в традиційно публічних галузях права — адміністративного, конституційного права, зазначені особи наділяються можливістю застосовувати владні приписи. Суб'єкти, які створено в рамках приватних галузей права з метою забезпечення на рівних засадах реалізацію власних, корпоративних інтересів, не мають можливості застосовувати примусовий вплив на невизначене коло осіб. Публічний або приватний інтерес визначає відповідний метод правового регулювання суспільних відносин. Отже, спостерігаємо органічний взаємозв'язок між правовою природою представлених окремою галуззю інтересів і діючих в цій галузі методів регулювання — **формально-матеріальний критерій** класифікації.

Необхідно також виходити з того, що нині немає в “чистому” вигляді галузей публічного або приватного права. Так, наприклад, С.С. Алексєєв наголошує: “При всій близькості понять “приватне право” і “цивільне право” (як і понять “публічне право” та “адміністративне право”) між ними ... не слід ставити знак рівності. Якщо приватне і публічне право виражають основи права, пов'язані з його розумом, його суть, то цивільне право (так як і адміністративне) — це вже галузі національної юридичної системи”⁵.

Схоже бачення піднятої проблеми має Є.О. Харитонов, який звертає увагу на те, що публічне право не можна ототожнювати з такими категоріями, як “конституційне право”, “адміністративне право” і т.ін. Публічне або приватне право утворюють єдину загальну систему права, яке є складовою частиною цивілізації (культури) і розповсюджують свої принципи та методи на будь-які галузі права⁶. Саме тому спостерігаються окремі вкраплення приватно-правових чи публічно-правових інститутів та норм у певні галузі права, серед яких можна виділити ті, де головним чином використовуються принципи публічного або приватного права.

⁴ Черепяхин Б.Б. К вопросу о частном и публичном праве. — Иркутск, 1926. — С. 4-5.

⁵ Алексєєв С.С. Опыт комплексного исследования. Право. — М., 1999. — С. 585, 597-598.

⁶ Харитонов Є, Харитонова О. До питання про значення дихотомії “приватне право — публічне право” // Вісник Академії правових наук. — 2000. — № 2. — С. 86-87.

Зазначені вище підходи до критеріїв розподілу галузей права на публічні та приватні можна спроектувати й на їх учасників — осіб публічного або приватного права. Зокрема, в приватному праві робиться акцент у врегулюванні відносин з суб'єктами, котрі не є представниками держави, а виражають особисту (приватну) природу людини. Навпаки, в публічному праві, його суб'єкти є виразниками суспільного (публічного) інтересу і вправі при цьому застосовувати певний імператив у цих правовідносинах. При цьому, однак, потрібно зважити на те що, на практиці доволі часто спостерігається ситуація, коли суб'єкти публічного права під час реалізації своїх публічних завдань, змушені вдаватися до механізмів традиційно приватних галузей права (наприклад, цивільного права). Виступаючи у не властивому для них статусі учасника приватних відносин публічні особи не перетворюють їх у публічні, а навпаки діють відповідно до існуючих у тій галузі принципів та методів регулювання. Саме тому, прояв владних повноважень з боку публічних осіб, у процесі встановлення та розвитку рівноправних цивільних правовідносин повністю відкидається і використаний “формальний” критерій класифікації галузей права на публічні або приватні під час різнопланової діяльності суб'єктів права не завжди себе виправдовує. Відтак, зважаючи на те, що держава та створенні нею суб'єкти права під час реалізації публічних інтересів не у всіх існуючих правовідносинах можуть виступати суб'єктами влади, а також на те, що не всі організації, утворені державою володіють властивостями “владного суб'єкта”, навіть у публічних галузях права (наприклад, це стосується казенних підприємств), визначальним критерієм для класифікації суб'єктів права на приватні або публічні, на нашу думку, слід вважати саме “матеріальний” критерій.

Законодавець як критерій поділу юридичних осіб на приватні і публічні, використав спосіб їх утворення або “процедурний критерій” класифікації. Однак, на нашу думку, ця легітимна ознака не є дуже вдалою, бо вона не в повному обсязі охоплює всю природу даних осіб. Аргументом для цього, окрім вищенаведених міркувань про застосування “матеріального” критерію класифікації осіб на публічні або приватні, може також слугувати той факт, що згідно із Законом України “Про реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців”⁷ спосіб утворення юридичної особи не впливає на виникнення правосуб'єктності у останньої. Згідно з п. 4 ст. 87 ЦК України та п. 4 ст. 25 зазначеного Закону, юридична особа вважається створеною не з часу прийняття акту державних органів про її заснування, а з моменту внесення до Єдиного державного реєстру запису про проведення державної реєстрації. Тому не можна видову приналежність юридичної особи прив'язувати до моменту, коли вона ще не є створеною, так як використання нормативно — явочного або розпорядчого способу утворення не дає повної гарантії її засновникам на здобуття організацією статусу окремого суб'єкта правовідносин — юридичної особи. Дана логічна неузгодженість рельєфно проявляється в процесі утворення підприємницьких юридичних осіб фізичними особами, так як факт звернення їх засновників до відповідного органу для реєстрації є лише *передумовою* набуття статусу юридичної особи. Реєстраційні органи вправі відмовити у реєстрації з підстав, закріплених у ст. 27 Закону України “Про реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців”. Відтак, перенесення моменту визначення виду юридичної особи до моменту її утворення (на етап підготовчих до реєстрації дій) є недоцільним. Як можна вести мову про видову приналежність ще не створеного суб'єкта цивільного права?

У підтвердження правильності висунутої тези можна зважити на досвід Великобританії, де організація має право отримати правосуб'єктність тільки за допомогою спеціальної процедури, що має назву “інкорпорація”, тобто коли держава, шляхом видачі спеціального акту, проголошує певне утворення самостійним суб'єктом права — “інкорпорацією”. Англійська правова доктрина

⁷ Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців: Закон України від 15 травня 2003 року // Відомості Верховної Ради України. - 2003. - № 31-32. - Ст. 263.

підтримує так звану концесійну теорію виникнення корпорацій, згідно з якою корпорація, як самостійний суб'єкт права, може утворитися тільки *на підставі державного акту*. Ніякі приватні особи або їх союзи не в змозі власними зусиллями наділити утворену ними організацію статусом юридичної особи⁸.

Цікаво, що сам механізм утворення, як приватних, так і публічних юридичних осіб по своїй суті є однаковим: в приватному праві потрібна ініціатива засновників, яка втілюється в установчому договорі майбутнього утворення; в публічних правовідносинах також спостерігається ініціатива держави, яка реалізується в рішенні про створення власної особи.

Іншим прикладом може слугувати ст. 167 ЦК України, де закріплюється право держави на створення своїм актом, як юридичних осіб публічного права, так і юридичних осіб приватного права. Однак, згідно із проголошеним в ЦК України критерієм “залежно від порядку створення”, останні повинні бути віднесені до публічних юридичних осіб, хоча це нонсенс.

Тому стає зрозумілим, чому останнім часом, в науковій літературі з'явилось багато критичних висловлювань стосовно використаного у ЦК України критерію класифікації осіб на публічні та приватні. Так, Є. Харитонов, з цього приводу зазначає, що таким критерієм “насамперед слід вважати усе ж таки не порядок, а цілі створення, а також галузь, у якій має діяти та чи інша особа”⁹. В цілому схожу, але в більш розгорнутому вигляді точку зору висловлює В. Кравчук, який прив'язує юридичні особи приватного права до інтересів певного кола осіб: засновників, учасників тощо і вказує, що вони не мають такого загально соціального значення як публічні юридичні особи, а тому створюються незалежно від держави, на основі загального її дозволу, вираженого в законі. “Основна різниця між приватними і публічними юридичними особами, умовно кажучи, полягає у тому, що перші створюються засновниками “для себе (для когось)”, а другі — “для всіх”. При чому обидва види юридичних осіб можуть створюватися різними суб'єктами цивільного права”¹⁰.

Цікавим, і на даний час актуальним, залишається дослідження німецького вченого Л. Еннекцеруса, який ще у 40-х роках ХХ століття використовував в процесі поділу юридичних осіб на приватні та публічні, характер процедури їх утворення. В той же час *процедура створення юридичних осіб є похідною від змістовної єдності та функціональної спрямованості* даних суб'єктів. Вчений зазначав, що юридичні особи публічного права створюються безпосередньо законом або адміністративним актом, так як вони є носіями публічних завдань, і їхній устрій у цих випадках регулюється у публічному інтересі приписами закону, або пізніше вони визнаються законом чи адміністративним актом компетентних державних органів як такі, що виконують завдання публічного характеру¹¹. Серед вітчизняних науковців, подібний (функціональний) підхід до класифікації юридичних осіб на публічного або приватного права, репрезентує Н. Кузнецова¹².

Підсумовуючи вищезазначене, вважаємо, що виділення законодавцем в ЦК України в якості класифікаційного критерію віднесення юридичних осіб на приватні або публічні їх порядок утворення є неповним. Насправді, відповідний порядок утворення публічних або приватних осіб повинен залежати від характеру поставленої засновниками перед юридичною особою мети, яка зрештою визначає у відповідних галузях права і методи її реалізації. Публічні юридичні особи уповноважені, перш за все, здійснювати функції державної влади чи місцевого самоврядування або виконувати інші, особливо значимі для суспільства, завдання. Наявність специфічної мети, у

⁸ Кибенко Є. До питань про визнання юридичних осіб: доктрина і підняття корпоративного завісу у Великобританії // Підприємництво, господарство і право. — 2003. — № 6. — С. 4.

⁹ Харитонов Є.О., Саніахметова Н.О. Цивільне право України: Підручник. — К.: Істина, 2003. — С. 126.

¹⁰ Кравчук В.М. Соціально-правова природа юридичної особи: Дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03. — Львів, 2000. — С. 90-91.

¹¹ Эннекцерус Л. Курс германского гражданского права. Введение и общая часть. — М., 1949. — С. 357.

¹² Цивільне право України: Підручник: у 2 кн. / Під ред. О.В. Дзера, Н.С. Кузнецова. — К., 2002. — Кн. 1. — С. 120, 121.

вигляді реалізації публічних завдань держави чи територіальної громади на постійній основі, яка визначена Конституцією України та актами законодавства, повинна бути визначальною ознакою публічних юридичних осіб, що має наслідком наділення їх владною компетенцією та створення їх розпорядчим актом. Вираження приватних інтересів, і як наслідок — нормативно-явочний механізм створення, повинно бути присутнім в діяльності приватних юридичних осіб. В даному випадку ми застосували так званий “матеріальний критерій” класифікації суб’єктів права, який, на жаль, не знайшов свого легального відображення у цивільному законодавстві.

Введення класифікації організацій на публічні (державні або комунальні) та приватні ні в якому разі не повинно використовуватися з тією метою, яка ставилася за радянські часи. Значимо, що в ті часи держава, засновуючи певну організацію наділяла її частиною власного суверенітету. Це у свою чергу призводило до надання невинуватих пільг останній по відношенню, зокрема, до кооперативних організацій (наприклад, актуальна на той час презумпція державної власності або необмежена віндикація державного майна і таке інше). Це становище є припустимим у галузях права, де домінують публічні принципи регулювання, але не в галузі цивільного права, де одного з контрагента по угоді не повинні цікавити поставлені засновником іншому контрагенту задачі. Суб’єкт цивільного права повинен бути зацікавленим лише у повному виконанні партнером взятих на себе обов’язків. Закладена ж власником мета утворення державної організації, її компетенція, можливість вирішення спору “власними” зусиллями в адміністративному порядку — все це має значення у ієрархічно владних відносинах між даними суб’єктами в рамках традиційних галузей публічного права.

ЦК України детально окреслює порядок створення, організаційно — правові форми, правове становище тільки тих учасників цивільних відносин, котрі вільно, за власною ініціативою, вступають у ці відносини — юридичних осіб **приватного права**. Порядок утворення та правовий статус юридичних осіб публічного права виводиться за його межі.

Зазначене положення, на нашу думку, є цілком виправданим на сьогоднішній момент. Держава засновує власні утворення (міністерства, державні комітети) та фінансує їх діяльність виключно з метою реалізації останніми частин функцій засновника. Вони не створюються спеціально задля виступу в цивільному обороті, а спрямовують свою діяльність, перш за все, для реалізації в певній сфері волі їхнього засновника, а тому являються породженням публічних галузей права. Їх участь у цивільних відносинах носить допоміжний до виконання поставлених перед ними завдань характер і має на меті здійснення матеріального забезпечення та створення нормальних умов реалізації управлінської, науково — освітньої або іншої суспільної діяльності. В недалекому минулому, за часів державної монополії в економіці вважалося, що для держави самостійна юридична особистість державних органів є однією із правових форм, завдяки якій вона організовує управління державною власністю та розподіляє сукупність своїх завдань. Цікаво, що відповідні державні або місцеві утворення, виступаючи у цивільних відносинах, залишаються при цьому публічними суб’єктами (це не впливає на їх правосуб’єктність, соціальну спрямованість) наділеними владними повноваженнями в процесі адміністративного підпорядкування, що є наслідком виконання ними загальносуспільних завдань.¹³ Вони лише прирівнюються до суб’єктів приватного права. Дану схему не можна застосувати у випадку виступу приватних суб’єктів у публічному праві — останні завжди будуть об’єктом управління і в жодному разі не набувають владних (адміністративних) повноважень.

¹³ Правовий статус публічних осіб окреслює, головним чином, покладений на них обов’язок реалізовувати політику держави в усіх сферах (матеріальний критерій). Це створює для них можливість застосовувати загальнообов’язкові методи при встановленні правових відносин (формальний критерій) в публічних галузях права. Однак, як виняток, зазначений метод може бути розповсюджуваним й на рівноправних учасників цивільного обороту, наприклад, під час надзвичайних обставин, враховуючи при цьому, відомий принцип крайньої необхідності: спричинена шкода приватним інтересам повинна бути менш значною для суспільства, ніж та, яка при цьому могла статися.

В сучасних ринкових умовах, юридична особа залишається тією правовою формою, за допомогою якої організації, що в процесі своєї діяльності переслідують різну мету, створюються різними способами, мають різні джерела фінансування — отримують можливість стати учасниками цивільного обороту¹⁴. Саме тому, категорія “юридичної особи” отримала своє широке розповсюдження і вживається в законі до всякої самостійної організації, допущеною державою до участі в майновому обороті, в тому числі й до органів держави. Зазначене теоретичне правило знайшло своє нормативне втілення у ст. 82 ЦК України, де на юридичних осіб публічного права у цивільних відносинах поширюються положення цього Кодексу, якщо інше не встановлено законом.

У той же час потрібно зважати на те, що публічні утворення використовують модель “юридичної особи” для участі в цивільних відносинах тільки після набуття ними статусу суб’єкта адміністративного (конституційного, фінансового тощо) галузей права. Юридична особа публічного права створюється на підставі розпорядчого акту особою, яку наділено владними повноваженнями. Це можуть бути постанови Верховної Ради України, акти Президента України, рішення Кабінету Міністрів України та постанови, накази, розпорядження інших публічно — владних утворень, на основі яких створюються юридичні особи публічного права. Зрозуміло, що ці внутрішньо-управлінські особливості даних організацій не повинні стосуватися такої галузі **приватного** права як цивільне. Саме тому такі процедурні питання, як механізм утворення та ліквідації, мета діяльності, а також процес наділення владними повноваженнями задля реалізації поставлених цілей публічно-правових осіб, повинні регулюватися засадами виключно публічного права. Цивільне право регламентує лише умови вступу публічних утворень в цивільний оборот та процедуру їхньої діяльності в ньому, а також підстави виходу. Зважаючи на це, суперечливою вважається теза деяких вчених про відсутність підстав для окремої регламентації порядку створення та правового становища приватних та публічних юридичних осіб¹⁵.

Зважаючи на те, що ЦК України детально не регламентує правовий статус та процедуру участі суб’єктів публічного права у цивільних відносинах, доцільно було б, виходячи із сьогоденної реальності, усунути цю прогалину шляхом розробки спеціального законодавства про виступ держави та створених нею осіб у цивільних правовідносинах. У таких публічних нормативних актах необхідно, зрештою, детально розв’язати питання правового статусу держави та утворених нею організацій у приватному праві, наприклад, стосовно здійснення права державної власності, участі держави у корпоративних відносинах, тощо.

Вважаємо за потрібне звернути також увагу і на використану в ЦК України категорію — “поділ юридичних осіб на юридичних осіб публічного та приватного права”. Варто погодитися з тими науковцями, які пропонують в термінологічному плані застосовувати поняття “приватні та (або) публічні юридичні особи”, замість словосполучення “юридичні особи приватного права” та “юридичні особи публічного права”¹⁶, зважаючи на те, що інститут юридичної особи є моделлю суто цивільно-правовою і проявляється у своєму первісному значенні саме у цій сфері¹⁷. Така юридична конструкція є породженням саме приватного права, так як створюється, передусім, з метою задоволення матеріальних потреб її засновників шляхом участі у майновому обороті, зменшуючи при цьому тягар їхньої відповідальності. Однак, вона втрачає свій первинний сенс у

¹⁴ Борисова В.І. Юридична особа — універсальна правова форма участі організацій у цивільному обороті // Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності. Збірник наукових праць. — 2003. — № 2. — С. 7.

¹⁵ Гайворонський В. Інститут юридичної особи в проєкті Цивільного кодексу України // Вісник Академії правових наук України — 2000 — № 2 (21). — С. 90-91.

¹⁶ Кравчук В.М. Соціально-правова природа юридичної особи: Дис. ... канд.. юрид. наук: 12.00.03. — Львів, 2000. — С. 90-91.

¹⁷ Борисова В. Про залежність юридичних осіб // Вісник Академії правових наук: — 2000 — № 3 (22) — С. 102.

публічно-правових галузях (конституційне, адміністративне, кримінальне право), де правосуб'єктність організації ніяк не пов'язана із її майновою відокремленістю та самостійною відповідальністю, бо має зовсім інші завдання. Наявність у певної організації статусу юридичної особи вказує на її самостійність лише в майновому обороті, але не обов'язково визначає її відповідну автономію в інших (публічно-правових) відносинах. Так, коло державних органів, що володіють адміністративною правосуб'єктністю, ширше, ніж коло державних органів, здатних бути самостійними суб'єктами цивільних відносин, тобто юридичними особами. Тут діє таке правило: кожен державний орган, що є юридичною особою, одночасно має й адміністративну правоздатність, але не кожен державний орган — суб'єкт адміністративного права — юридична особа. Викликано це тим, що в галузях публічного права, акценти робляться на компетенцію або повноваження організації, а звідси будь-яке структурне утворення юридичної особи нарівні з останньою може мати статус окремого суб'єкта.

Ще більш категоричну позицію стосовно даного питання займав А. Венедіктов, стверджуючи при цьому, що юридична особа є категорією цивільного права і нема підстав переносити це поняття в адміністративне право (в адміністративному праві потрібно здійснювати розмежування не між фізичними чи юридичними особами, а між індивідуальними та колективними суб'єктами адміністративного права)¹⁸. Погоджуючись з цим, ми вважаємо, що застосування терміну “юридична особа публічного права” є не зовсім коректним, а тому організація, що виконує певні функції держави беручи участь у цивільному обороті, може набути статусу “публічної юридичної особи”.

Таким чином, підсумовуючи вищезазначене, пропонується, перш за все, здійснити в ЦК України заміну в термінологічному плані: замість “юридичних осіб приватного та (або) публічного права” застосовувати категорію “приватні та (або) публічні юридичні особи”. Крім того, нами доводиться актуальність зміщення в ст. 81 ЦК України критерію класифікації юридичних осіб на публічні та приватні із способу утворення на мету їх утворення (виконання або невиконання на постійній основі загальних (публічних) завдань). У цьому випадку був використаний „матеріальний критерій”, який в кінцевому підсумку буде визначати порядок їх утворення: стосовно публічних юридичних осіб використовується розпорядчий спосіб; по відношенню до юридичних осіб приватного права — нормативно-явочний спосіб. На виконання цього, вважаємо за доцільне доповнити ч. 3 п. 2 ст. 81 ЦК України, де подано визначення юридичних осіб публічного права як тих, що “створюються розпорядчим актом Президента України, органу державної влади, органу влади Автономної Республіки Крим або органу місцевого самоврядування” словосполученням — “з метою виконання покладених на них Конституцією України та законами суспільних завдань”. У визначенні приватних юридичних осіб, які створюються на підставі установчих документів “з метою реалізації своїх власних інтересів або інтересів певної групи осіб”. Пропонуємо також розглядати потребу існування в цивільному праві класифікації осіб на публічні або приватні для означення об'єктивних особливостей участі державних або комунальних утворень у незвичних для цих суб'єктів публічного права приватних правовідносинах, зважаючи при цьому на особливості правового статусу їх засновника, поставлену мету і галузь її реалізації.

*Стаття рекомендована до друку кафедрою цивільного права та цивільного процесу
Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана
Хмельницького (протокол № 13 від 18 квітня 2005 року)*

¹⁸ Венедиктов А.В. О субъектах социалистических правоотношений // Советское государство и право. — 1955. — № 6. — С. 23.